

УДК 343.98

DOI <https://doi.org/10.32782/apdp.v106.2025.12>

С. Є. Лисенко

СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБКИ ПРОБЛЕМИ РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЗАКОННОГО ПЕРЕМІЩЕННЯ ОСІБ ЧЕРЕЗ ДЕРЖАВНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Вступ. Питання забезпечення безпеки державного кордону для України стало актуальним ще з часу отримання нею незалежності. У цій сфері почала формуватися відповідна державна політика, яка розглядається через призму ефективного реагування на загрози, що можуть завдати шкоди заходам щодо організації охорони державного кордону і діяльності відповідальних за це державних органів.

Агресивні дії росії, що виявилися у веденні гібридної війни та анексії територій України, стали каталізатором для розробки нових стратегічних підходів до розв'язання проблем у сфері безпеки державного кордону та удосконалення самої системи такого захисту. До вирішення теоретичних і правових питань приєдналися й науковці різних галузей знань і спеціальностей. Частина представників науки криміналістики стали займатися розробкою методики розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним переправленням осіб через державний кордон України.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Загальнометодологічну основу статті становлять наукові доробки П. В. Балана, В. П. Бахіна, Є. П. Бегалова, В. С. Бондара, М. С. Горина, М. В. Гузели, А. П. Клібанчука, Л. Ю. Літвін, А. С. Саїнчина, А. А. Саковського, А. З. Сороки та інших вчених-криміналістів.

Постановка завдання. Основним завданням статті є аналіз, узагальнення та систематизація підходів науковців щодо розуміння проблеми розслідування незаконного переміщення осіб через державний кордон в умовах дії воєнного стану.

Результати дослідження. З впевненістю можна говорити про те, що криміналістичні знання мають значний вплив на різні види правоохоронної діяльності, а одне із завдань науки криміналістики – своєчасно відгукуватися на потреби слідчої і судової практики й вдосконалювати засоби та методи, що використовуються під час розслідування та попередження різних видів кримінальних правопорушень. Такою проблемою нині є протидія різноманітним проявам протиправної діяльності на державному кордоні України. Найперше це стосується незаконного переміщення осіб (чоловіків, громадян України призовного віку) під час війни через державний кордон України.

Аналіз наукової літератури дає підстави стверджувати, що однією з перших праць щодо розробки методики розслідування злочинних порушень, пов'язаних із державним кордоном, є дисертація В. О. Сича на тему «Методика розслідування злочинів, пов'язаних з порушенням державного кордону» (хоч вона й належить до спеціальності 20.02.03 «Військове право; військові аспекти міжнародного права»). Перший розділ дисертації науковець присвятив висвітленню загальних

положень методики розслідування злочинів проти держави. Цінним для нас є підрозділ 1.3, в якому розкривається криміналістична характеристика злочинів, пов'язаних із незаконним перетинанням державного кордону. До основних елементів криміналістичної характеристики було включено: спосіб вчинення порушення кордону; слідову картину з виділенням особливостей стосовно характеристики ділянок порушення кордону, засобів її захисту тощо; характеристику особи порушника кордону; мета та мотиви порушення кордону; зв'язок із діяльністю закордонних служб і організацій; зв'язок з іншими видами злочинів. Другий розділ розкриває особливості порушення кримінальних справ, організацію і тактику початкових слідчих дій (слідчі ситуації та версії, затримання та обшук порушника, допит, огляд місця події), використання під час розслідування науково-технічних можливостей (застосування спеціальних знань, використання можливостей судових експертиз) [1, с. 8–14].

У ХХІ столітті інтерес до проблеми розслідування незаконного перетину державного кордону та незаконної міграції суттєво зріс. Вже у 2003 р. О. І. Онисько захищає дисертацію «Види слідів та їх використання при розслідуванні незаконного перетинання державного кордону (за матеріалами дізнання органів Прикордонних військ України)». У її першому розділі йдеться про: становлення і розвиток вчення про сліди в криміналістиці і в діяльності прикордонних військ України; криміналістичне поняття слідів, їх класифікацію, закономірності утворення; види слідів ніг людини і механізм їх утворення; поняття і види супутніх слідів і механізм їх утворення. У другому розділі науковець розкриває поняття криміналістично значимої інформації, види і способи її отримання із слідів, можливості та способи отримання такої інформації із слідів ніг, з одиничних неповних слідів ніг і доріжки слідів, а також із супутніх слідів. Зауважується, що визначальним для збору криміналістично значимої інформації є огляд місця події та застосування різних форм спеціальних знань. Під час огляду місця події слід враховувати такі його специфічні умови: особливості території, що оглядається; тісний зв'язок з діяльністю різних служб о його проведення; специфіка об'єктів огляду; необхідність присутності під час огляду осіб, які брали участь в службовому огляді [2, с. 6–11].

У 2011 р. дисертацію на тему «Особливості розслідування нелегальної міграції» пише Л. Ю. Капітанчук (Літвін), а у наступному році А. З. Сорока захищає дисертацію «Розслідування незаконного переправлення іноземних громадян через державний кордон України». Дослідження Л. Ю. Капітанчук складається з трьох розділів: нелегальна міграція як об'єкт криміналістичного дослідження; криміналістична характеристика порушень державного кордону України нелегальними мігрантами; виявлення та протидія порушень державного кордону нелегальними мігрантами. Для нас важливими можна назвати другий і третій розділи, оскільки там йдеться про способи порушення державного кордону, характеристику слідової картини й особи злочинця, особливості виявлення порушень державного кордону та організацію і тактику проведення слідчих дій. Науковиця робить висновки про таку класифікацію способів переправлення через державний кордон України: 1) вид транспортних засобів, які використовуються для переміщення, та інших засобів, які полегшують перетинання кордону; 2) технічне забезпечення порушення

державного кордону; 3) кількість осіб, які переміщуються через кордон; 4) правова підстава переміщення територією України; 5) маршрут та час перебування на території України. Серед основних слідчих дій під час розслідування розглянуто огляд місця події, допит, одночасний допит, пред'явлення для впізнання, слідчий експеримент [3, с. 78, 173]. Схожою в цьому сенсі є дослідження А. З. Сороки, в якому також розглядається криміналістична характеристика, особливості організації й тактики проведення таких слідчих дій як огляд місця події, допит, пред'явлення для впізнання, а також наголошується на потребі використання різних видів спеціальних знань. Науковець виокремлює кілька груп типових слідчих ситуацій, що можуть виникнути на початковому етапі розслідування, а саме: залежно від ступеня обізнаності слідчого щодо події переправлення осіб через кордон та залежно від місця та способу переправлення [4].

Є. П. Бегалов у 2020 р. захистив дисертацію «Розслідування незаконного переправлення осіб через державний кордон України». Структурно вона складається з трьох розділів: теоретичні засади дослідження і криміналістична характеристика незаконного переправлення осіб через державний кордон України; початковий етап розслідування незаконного переправлення осіб через державний кордон України; тактика проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування незаконного переправлення осіб через державний кордон України. Як основні елементи криміналістичної характеристики науковець розглядає обстановку вчинення злочину, спосіб учинення злочину, слідову картину та особу злочинця. Також важливою є інформація щодо типових слідчих ситуацій і версій, особливостей взаємодії та основних напрямів розслідування. Серед важливих слідчих (розшукових) дій описуються огляд місця події та допит свідка і підозрюваного. Дисертантом зроблено ряд важливих висновків та узагальнень, а саме: на початковому етапі розслідування типізація слідчих ситуацій відбувається з урахуванням особи злочинця та способу вчинення злочину, а на наступному – результативністю початкового етапу, позицією учасників злочину та тактичними рішеннями слідчого; під час розслідування висувуються та відпрацьовується ряд типових версій щодо особи злочинця та співучасників, принципів формування злочинної групи, способу вчинення злочину та причетності до інших злочинів тощо. Також мають практичну цінність рекомендації щодо огляду різних об'єктів, тактики допиту і використання спеціальних знань [5, с. 218–220].

Окремої уваги та аналізу потребує дисертація М. С. Горина на тему «Розслідування незаконного переправлення осіб через державний кордон України», яка була захищена у 2023 р. Вона складається з трьох розділів: криміналістична характеристика незаконного переправлення осіб через державний кордон; організація і тактика початкового етапу розслідування незаконного переправлення осіб через державний кордон України; проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування незаконного переправлення осіб через державний кордон України. Слід відзначити, що дана праця частково була написана уже з врахуванням воєнного стану в Україні. Тому вартим уваги є описані тактика огляду, обшуку, допиту та проведення судових експертиз. Цінними з практичного погляду є запропонований алгоритм опису в протоколі огляду слідів незаконного переправлення

осіб через кордон у транспортних засобах, перелік документів, що підлягають огляду та вилученню, перелік орієнтовних запитань і тактичних рекомендацій під час допиту свідків і підозрюваних у відповідній слідчій ситуації [6, с. 8–13].

Окрім розробки проблеми розслідування незаконного переправлення осіб через державний кордон на дисертаційному рівні, вона вивчалася на рівні монографій, окремих наукових статей та методичних рекомендацій.

Ще у 2006 р. І. Б. Похила поставила за мету окреслити обставини, що підлягають встановленню у справах про незаконне переправлення осіб через державний кордон України. Це було пов'язано із тим, що їх правильне визначення дозволяє слідчому обрати правильний напрям розслідування, з'ясувати обсяг необхідних для розкриття таких злочинів фактичних даних, забезпечити цілеспрямованість, повноту і всебічність розслідування. На основі узагальнення наукових думок науковиця виділила та охарактеризувала такі чотири групи обставин: обставини, що характеризують подію злочину; обставини, що характеризують винних осіб; обставини, що характеризують осіб, яких незаконно переправляють через кордон; обставини, що характеризують спосіб установлення зв'язку між злочинцями й особами, яких незаконно переправляють [7, с. 190–191].

А. П. Клібанчук описав способи незаконного перетину державного кордону України, як одного з ключових елементів криміналістичної характеристики цього кримінального правопорушення. Автор робить висновок, що при переправленні через територію України можуть застосовуватися: сучасні засоби навігації; «безконтактне» керівництво переправленням з боку організаторів; переправлення осіб без будь-яких документів; надання суб'єктами злочину неправдивих свідчень про себе та інші обставини переправлення; розширена практика застосування «переправниками» засобів маскування; переправлення по каналах у декілька окремих етапів; поширення корупційних зв'язків із представниками владних структур, установ та організацій, забезпечення їх стійкості з метою створення умов безперервного функціонування каналів перетину кордону [8, с. 160].

Як фактор нелегальної міграції М. В. Гузела розглядає незаконне переправлення осіб через державний кордон. Автор до основних способів збору доказової інформації під час досудового розслідування відносить такі слідчі (розшукові) дії як огляд місця події, всі види допитів, слідчий експеримент та пред'явлення для впізнання. Крім того, залежно від конкретної слідчої ситуації можна залучати експерта та проводити окремі види експертиз [9, с. 123]. На нашу думку, зміст цієї статті не можна вважати повним, оскільки наводяться лише певні декларативні твердження, що не мають аргументації. Л. Ю. Літвін у співавторстві з Г. В. Мельником на підставі кримінально-правового аналізу та судової практики визначили структуру криміналістичної характеристики незаконного переправлення осіб через державний кордон. До найбільш дієвих елементів вони віднесли спосіб вчинення злочину, слідову картину та особу злочинця (як того, хто переправляє, так і того, кого переправляють). Науковці доходять до висновку, що основою характеристики слідової картини за інформаційною вагомістю є місце безпосереднього порушення державного кордону, яке може бути в межах комплексу інженерних споруд і загороджень або поза межами цього комплексу. Також наводиться

класифікація порушників державного кордону: за правовими підставами; способом переправлення; мотивом і причинами міграції; соціальним статусом; віком; відношенням до громадянства [10, с. 214–215].

Для ефективного розслідування досліджуваного нами виду кримінальних правопорушень є налагодження ефективної взаємодії та належне документування. Цей аспект у своїй статті досліджував А. А. Саковський. Науковець після проведеного аналізу законодавства робить висновок, що діючі нормативно-правові акти та їх положення не охоплюють всього комплексу дій з питань взаємодії оперативних підрозділів Національної поліції з іншими правоохоронними підрозділами. Як приклад наводиться відсутність правової регламентації порядку взаємодії між працівниками оперативно-розшукового відділу охорони державного кордону та слідчими і працівниками оперативних служб Національної поліції [11, с. 204].

Оскільки чинний Кримінальний процесуальний кодекс України передбачає можливість проведення під час досудового розслідування негласних слідчих (розшукових) дій, то і це питання для науковців-криміналістів становить інтерес. В. С. Бондар переконаний, що основною формою негласного отримання інформації, проведення оперативно-розшукової діяльності щодо протидії кримінальним правопорушенням, передбачених статтями 331 і 332 КК України є одержання агентурної інформації від особи, яка добровільно надала згоду на засадах конфіденційного співробітництва брати участь у проведенні негласних слідчих (розшукових) дій та надавати інформацію слідчому (детективу), отриману ним під час їх проведення. Автор вказує, що спеціалізованим оперативним підрозділам слід вести пошук осіб, причетних до незаконного переправлення осіб через державний кордон України, за такими ознаками: причетність осі до незаконного переправлення через кордон України в минулому; доступ до ресурсів, які дозволяють незаконно переправляти осіб через державний кордон України; наявність трудових, комерційних та інших партнерських відносин з суб'єктами підприємницької діяльності відповідного профілю [12, с. 39–41]. У статті наведені й інші пропозиції щодо організації ефективного конфіденційного співробітництва, якими можна скористатися не тільки під час попередження, а й розслідування незаконного переправлення осіб через державний кордон в умовах воєнного стану.

На монографічному рівні проблему розслідування незаконного переправлення осіб через державний кордон досліджували О. С. Саїнчин (монографія 2008 р.) [13], В. П. Бахін, Л. Ю. Капітанчук та Ю. І. Літвін (колективна монографія 2013 р.) [14]. У вказаних монографіях розкриваються процесуальні та організаційно-тактичні аспекти виявлення (розкриття) незаконного переправлення осіб через державний кордон і розслідування нелегальної міграції. В цілому запропоновані авторами рекомендації співпадають з тими, що вони описували у своїх дисертаційних дослідженнях.

Оскільки у практичних працівників правоохоронних органів, які здійснюють досудове розслідування, не вистачає часу ознайомлюватися з науковими доробками, на рівні МВС України були здійснені заходи щодо розробки та імплементації відповідних методичних рекомендацій. Так, у 2016 р. на базі Харківського національного університету внутрішніх справ були розроблені науково-методичні

рекомендації щодо особливостей розслідування незаконного переправлення осіб через державний кордон України. В них була наведена кримінально-правова характеристика незаконному переправленню осіб через державний кордон України, охарактеризована правова основа та державні органи, що забезпечують порядок перетину державного кордону України, описані типові слідчі ситуації у розслідуванні незаконного переправлення осіб через державний кордон, вказані тактичні особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій та призначення і проведення судових експертиз. Як основну особливість цих рекомендацій варто відмітити розділ щодо тактики роботи з іноземцями [15]. Схожі за своїм змістом методичні рекомендації були запропоновані у 2017 р. авторським колективом Національної академії внутрішніх справ. У них наводиться кримінально-правова та криміналістична характеристика незаконного переправлення осіб через державний кордон України, типові слідчі ситуації під час розслідування, тактика огляду місця події і документів, обшуку, освідчування, допиту свідків і підозрюваного, одночасного допиту, пред'явлення для впізнання, слідчого експерименту, наведені особливості проведення процесуальних дій з іноземцями та особами без громадянства [16].

Слід також звернути увагу на науковий доробок науковців суміжних галузей юридичних наук (кримінології, кримінального та адміністративного права), оскільки вони дозволяють інтегрувати розроблені ними науково-практичні висновки і рекомендації у криміналістику.

У 2020 р. С. О. Кібальник захистив дисертацію на тему «Кримінологічна характеристика та запобігання незаконному переправленню осіб через державний кордон України». Дослідження включає в себе три розділи: незаконне переправлення осіб через державний кордон як об'єкт кримінологічного дослідження; кримінологічна характеристика незаконного переправлення осіб через державний кордон України та запобігання незаконному переправленню осіб через державний кордон України. Для криміналістів дана праця важлива тим, що в ній надається кримінологічна характеристика особи, яка вчиняє незаконне переправлення осіб через державний кордон (підрозділ 2.2. дисертації). На основі аналізу судової практики науковець групує їх за наступними критеріями: 1) винні, які незаконно переправляли через державний кордон України своїх родичів, друзів та близьких знайомих без отримання будь-якої матеріальної вигоди (14,7 %); 2) особи, які вчинили злочин зі співчуття до незнайомих, з якими вони не зустрічались раніше (4,2 %); 3) корисливі злочинці (70 %); 4) злочинці, які розглядають цю діяльність як стабільне джерело отримання прибутків (10–12 %) [17, с. 96–97].

В. В. Федосєєв є автором дисертації «Кримінальна відповідальність за порушення недоторканності державних кордонів України» (2013 р.). В ній аналізується юридична природа цього злочину, міжнародні аспекти (досвід інших держав), проблеми кваліфікації та правозастосування, а також пропозиції щодо вдосконалення законодавства [18]. У наступному, 2014 році, на основі неї була опублікована однойменна монографія, яка містить у собі три розділи: обґрунтування встановлення кримінальної відповідальності за порушення недоторканності державного кордону України; кримінально-правова характеристика складу злочину, передбаченого ст. 322 КК України; покарання за незаконне переправлення осіб через державний

кордон України [19]. Для криміналістики у цьому випадку є цінною інформація другого розділу, де описується об'єкт, суб'єктивна та об'єктивна сторона незаконного переправлення через державний кордон України.

Серед представників науки адміністративного права в першу чергу слід назвати С. А. Стороженка, який досліджує проблему адміністративної відповідальності за незаконне переміщення товарів через митний кордон України [20], та О. С. Ангеловської, яка вивчає особливості переміщення через митний кордон України культурних цінностей [21]. На нашу думку, в нагоді може стати інформація про характеристику ознак об'єктивної сторони та суб'єкта адміністративних правопорушень, пов'язаних з незаконним переміщенням товарів через митний кордон України та про правовий порядок переміщення через митний кордон України культурних цінностей. Способи приховування товарів чи культурних цінностей в окремих випадках можуть бути пристосовані і для переміщуваних осіб, а знання правового порядку – для правильної кваліфікації.

Висновки. Підсумовуючи викладене варто вказати, що у статті розглянуто не всі праці вітчизняних науковців, що стосуються незаконного переміщення осіб через державний кордон України в умовах дії воєнного стану. Однак і наявний науковий доробок щодо методики розслідування незаконного переправлення осіб через державний кордон є досить суттєвим і таким, що потребує перегляду у зв'язку зі значними суспільними змінами (Україна знаходиться у стані війни), змінами у законодавстві та новітніми досягненнями у криміналістиці. Це стане основою для підготовки оновленої окремої криміналістичної методики з урахуванням сучасних реалій.

Література

1. Сич В. О. Методика розслідування злочинів, пов'язаних з порушенням державного кордону: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 20.02.03 «Військове право; військові аспекти міжнародного права». Хмельницький, 1998. 17 с.
2. Ониско О. І. Види слідів та їх використання при розслідуванні незаконного перетинання державного кордону (за матеріалами дізнання органів ПБУ) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09. К., 2003. 21 с.
3. Капітанчук Л. Ю. Особливості розслідування нелегальної міграції: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. К., 2011. 250 с.
4. Сорока А. З. Розслідування незаконного переправлення іноземних громадян через державний кордон України: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. К., 2012. 262 с.
5. Бегалов Є. П. Розслідування незаконного переправлення осіб через державний кордон України: дис. д-ра філософії: 081 «Право». К., 2020. 278 с.
6. Горин М. С. Розслідування незаконного переправлення осіб через державний кордон України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. К., 2023. 20 с.
7. Похила І. Б. Обставини, що підлягають установленню, у справах про незаконне переправлення осіб через державний кордон України. *Актуальні проблеми держави і права*. 2006. Вип. 27. С. 189–192.
8. Клібанчук А. П. Криміналістичне дослідження способів незаконного перетину державного кордону України. *Науковий вісник МГУ. Сер.: Юриспруденція*. 2014. № 12 (2). Т. 2. С. 157–160.
9. Гузела М. В. Незаконне переправлення осіб через державний кордон України як фактор нелегальної міграції: особливості розслідування кримінальних проваджень в процесі здійснення кримінального переслідування. *Вісник НУ «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки*. 2018. Вип. 5. № 902. С. 120–124.
10. Літвін Л. Ю., Мельник Г. В. Особливості криміналістичної характеристики порушень державного кордону. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 7. С. 211–216.

11. Саковський А. А. Особливості взаємодії оперативних підрозділів і слідчих при документуванні незаконного переправлення осіб через державний кордон України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2021. Вип. 4. С. 200–205.
12. Бондар В. С. Особливості використання конфіденційного співробітництва як засобу протидії незаконному переправленню осіб через державний кордон України. *Вісник ЛТЕУ. Юридичні науки*. 2024. № 15. С. 39–44.
13. Саїнчин О. С. Методика розкриття незаконного переправлення осіб через державний кордон України (криміналістичні та оперативно-розшукові аспекти): монографія. Одеса: Фенікс, 2008. 368 с.
14. Бахін В. П., Капітанчук Л. Ю., Літвін Ю. І. Виявлення та розслідування нелегальної міграції: монографія. Хмельницький, 2013. 164 с.
15. Особливості розслідування незаконного переправлення осіб через державний кордон України: наук.-метод. рек. / К. Л. Бугайчук, В. В. Корнієнко, А. М. Шульга та ін. Х.: ХНУВС, 2016. 103 с.
16. Розслідування незаконного переправлення осіб через державний кордон України: метод. рек. / Чернявський С. С., Вознюк А. А., Брисковська О. М. та ін. К.: НАВС, 2017. 64 с.
17. Кібальник С. О. Кримінологічна характеристика та запобігання незаконному переправленню осіб через державний кордон України: дис. ... д-ра філософії: 12.00.08. Х., 2020. 260 с.
18. Федосєєв В. В. Кримінальна відповідальність за порушення недоторканності державних кордонів України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Х., 2013. 199 с.
19. Дорош Л. В., Федосєєв В. В. Кримінальна відповідальність за порушення недоторканості державного кордону України: монографія. Х.: Право, 2014. 304 с.
20. Стороженко С. А. Адміністративна відповідальність за незаконне переміщення товарів через митний кордон України: дис. ... к.ю.н.: 12.00.07. Тернопіль, 2019. 236 с.
21. Ангеловська О. С. Особливості переміщення через митний кордон України культурних цінностей: дис. ... к.ю.н.: 12.00.07. Запоріжжя, 2021. 211 с.

Анотація

Лисенко С. Є. Стан наукової розробки проблеми розслідування незаконного переміщення осіб через державний кордон України в умовах дії воєнного стану. – Стаття.

У статті досліджено підходи науковців різних спеціальностей юридичних наук до розуміння проблем розслідування незаконного переміщення осіб через державний кордон України в умовах воєнного стану. У результаті застосування таких логічних методів наукових досліджень як аналіз, синтез та порівняння визначено основні підходи, що застосовувалися цими вчиненими до систематизації раніше проведених досліджень, а саме: класифікація за науковими спеціальностями досліджень (кримінологія, криміналістика, кримінальний процес, кримінальне право) та класифікація за генезою наукових розробок у цій сфері (особливо до початку повномасштабної війни та після).

Вивчення наукових досліджень за цими системами дозволили автору дійти висновку, що проблема розслідування незаконного переміщення осіб через державний кордон України в умовах воєнного стану має свою специфіку, яка пов'язана з появою нових повноструктурних способів вчинення кримінального правопорушення, високою організованістю злочинців, правовим режимом у державі, соціально-економічними змінами у житті суспільства та новітніми технологіями. Крім того, складність цього кримінального правопорушення полягає у наявності кількох і більше епізодів протиправної діяльності та використання можливостей сучасних інформаційних технологій.

Наголошується, що відсутність комплексного дослідження свідчить про необхідність розробки належного механізму криміналістичного забезпечення розслідування незаконного переміщення осіб через державний кордон України в умовах воєнного стану, основу якого становить криміналістична характеристика, типові слідчі ситуації, версії та алгоритм дій слідчого під час досудового розслідування, а також врахування найбільш характерних особливостей проведення слідчих (розшукових) дій (огляду місця події, допиту, обшуку тощо).

Ключові слова: воєнний стан, державний кордон, кримінальне правопорушення, незаконне переправлення, досудове розслідування.

Summary

Lysenko S. Ye. The state of scientific development of the problem pre-trial investigation of the illegal transfer of persons across the state border of Ukraine. – Article.

The article examines the approaches of scientists of different specialties of legal sciences to understanding the problems of investigating the illegal movement of persons across the state border of Ukraine under the martial law. As a result of the application of such logical methods of scientific research as analysis, synthesis and comparison, the main approaches that were applied by these scientists to the systematization of previously conducted research were determined, namely: classification by scientific specialties of research (criminology, forensics, criminal procedure, criminal law) and classification by the genesis of scientific developments in this area (especially before the start of a full-scale war and in the post war period).

The study of scientific research on these systems allowed the author to come to the conclusion that the problem of investigating the illegal movement of persons across the state border of Ukraine under martial law has its own specifics associated with the emergence of new full-structured methods of committing a criminal offense, the high level of organization of criminals, the legal regime in the state, and the socio-economic changes in the life of society and the latest technologies. In addition, the complexity of this criminal offense lies in the presence of several or more episodes of illegal activity and the use of the capabilities of modern information technologies.

It is noted that the absence of a comprehensive study indicates the need to develop an appropriate mechanism for forensic support for the investigation of the illegal movement of persons across the state border of Ukraine under martial law, the basis of which is a forensic characteristic, typical investigative situations, versions and an algorithm of actions of the investigator during the pre-trial investigation, as well as taking into account the most characteristic features of the conduct of investigative (search) actions (inspection of the scene of the incident, interrogation, search, etc.).

Key words: martial law, state border, crime, illegal transfer, pre-trial investigation.